

"המערכת אומרת לשופט אל תעשה רוח, אל תבליט את עצמך, אל תופיע בתקשורת, אל תגרום לנו מבוכה. אתה תציית לכל מה שאומרים לך ותרכין את הראש כי אתה קטן ומסכן". צבי כספי, שופט שלום שפרש לאחר 19 שנה, משרטט תמונה מבהילה של כס השיפוט בישראל

ליטל דוברוביצקי וצח שפיצן || צילום: אילן ספירא

"יש בישראל שופטים טיפשים, חנפנים וחלשים"

שצבי כספי היה שופט צעיר, הוא התייצב לראשונה בהשתלמות השופטים השנתית בנווה-אילן, השופטים התקבצו בלובי וכספי איתם, ואז הגיע הזמן להזמין אותה הבר, מחייך כספי.

מה הם הזמינו?

"תה, כמובן. רק תה".

ואתה?

"אני, תמים שכמותי, אמרתי שאני רוצה קוקטייל מנהטן, הברמן היה המום; הוא רגיל ששופטים מוזמינים רק תה, מק סימום עם לימון או עם צענע".

איך הגיבו השופטים האחרים?

"לידי ישב שופט ותיק ששאל אותי בטון חשדני 'מה אתה שותף? זה אל' כוהלי? אמרתי לו שכן, או הוא מיד קפץ הצידה כשנודע נחש והתרחק ממני כאילו הייתי מצורע', הוא מרגיש ופורץ בצחוק גדול".

יותר משנה חלפה מאז פרש כספי מכס השיפוט, והזמן שחלף לא ריכך כלל את דעתו על מערכת המשפט בישראל. 19 שנה כיהן כשופט שלום בבית המשפט בתל-אביב, שנים שבמהלכן הצליח לצבור אויבים חזקים למדי; בשנותיו האחרונות כשופט נהג לשלוח מיילים בוטים למדי לשאר חבריו לספסל השיפוט, שבהם כיוון בין היתר צצים מחודדים לעבר נציבת תלונות הציבור על השופטים, טובה שטרטנברג-כהן, והנציב הנוכחי אליעזר גולדברג. "כל השופט טים שקיללו מישוה בגיל 17 או 27, נא להוריד תחתונים ולהי תכונן להצלפה", כתב כספי. בפעם אחרת, כשהנציבים ביקשו להרחיב את סמכויותיהם, כתב: "איך יוכל שופט מכהן להמר שיד בכוחותו כאשר הוא נתון לסחטנות יומיומית, ואיך תפעל מערכת השיפוט כשהיא מאוישת על ידי שופטים מפורחים, אפילו יותר מתה?" לקינתו, הציג חבריו "לשקול בריצנות הורעה על התפטרות קולקטיבית".

המאום הנורו והלך של כספי מרפינה של המערכת, כהג דרדו לו לפרוש. בחודשים שקדמו להודעת הפרישה שלו הדרדרו במהירות יחסיו עם צמרת עולם השיפוט, כולל המלצה של הנציב גולדברג להעמיד אותו לדין משמעתי על מה שהגדירו כחברות בתיקים שבהם טיפל. בהתבטאות הריגה הודיע הנציב, על רקע זה, כי כספי "הגריש הפעם את הסאה" וכי הוא "מציא שם רע למערכת המשפט".

אלא שקשה לפטור את כספי כילד הרע של מערכת המשפט ותו לא. כשהוא יושב מולנו - גיבג'י, חם מזג, אינטליגנטי וחד מחשבה - הוא משרטט תמונה מפורטת ומטרידה של מערכת המורכבת משופטים מבוהלים וחלשים, לעיתים לא מקצועיים; כלשון חרה ובוטה הוא מתאר חלק מעמיתיו למקצוע כחסרי עמוד שדרה וחנפנים. ספק אם מישוה מתוך המערכת העזו אי פעם להתבטא כך נגדה.

אלא שמדויק מרחף מעל כל שופט - משהו שאפשר לקרוא לו "רוח המפקד" או "השיטה" - ואומר אתה אל תעשה רוח, אל תבוא בביקורת, אל תבליש את עצמך, אל תופיע בתקשורת, אל תגרום לנו מבוכה כזו או אחרת", אומר כספי. "אתה תציית לכל מה שאומרים לך ותרכיז את הראש. זו מערכת שלמה שמורידה עליך כל הזמן הנחיות הוראות ומצפה ממך למלא אותן כי אתה קטן ומסכן, עם כל הכבוד, אני לא נאתי למערכת השיפוט כדי להיות פקיד".

אז מה גודל הלשכה שלך?

כספי (67), נשוי + 3 למירי (ראשת התיק הנצחית), לשעבר יועצת משפטית בכירה ברשות המסים, גדל ברחוב שיגרון בתל-אביב ולמד לאחר הצבא במחזור הראשון במשפטים של אוניברסיטת תל-אביב. את התמחותו ואת שנותיו הראשונות במקצוע עשה במשרד קלמנטינובסקי-שטיין, ולאחר מכן עבד כמה שנים כעורך דין בשוק הפרטי.

לא היית להמשיך בעורך דין?

"התברר שאני לא סוחר טוב. הייתי משכנע לקוחות שאין קיים וחבל שיבוכו כספי, או הם ביבוכו אותו במקום אחר".

בשנת 1978 עזב כספי את השוק הפרטי לטובת עבודה בפ ריקליטות המדינה. במשך 11 שנים עבד על תיקים במחלקה האורזית של פיקליטות מחוז תל-אביב ונהנה מהעבודה; בשלב מסוים, כשהגיע למסקנה ש"אין טעם לשת ולחכות למיני של פרקליט מחוז", החליט לפרוש. חברתו הטובה ברכה אפייר - או שופטת בבית משפט השלום - ריברה על ליבו להצטרף למ קצוע. "היא כל הזמן משכה אותי לבוא ואמרה שזה יהיה טוב בשבילי", הוא מספר. "בסוף שוכנעתי".

מה גרם לך להשתכנע?

"קסם לי שכשופט אתה לא במרוץ עכברים; אם אתקדם זה טוב, אם לא - גם טוב. זו עבודה שבה אתה הופך משחקן לבמאי בהצגת התיאטרון שנקראת משפט. אי-התלות קסם לי".

למה גילית כשהפכת לשופט?

"שיש שופטים שהם אנשים קטנים. מאוד קטנים".

למה הם קטנים?

"אני אהב לך רוגמה. יש שופט מחוזי ידוע, שאמר פעם שאם בשביל לקבל מינוי הוא יצטרך לחזול את כל הדרך מבית משפט השלום למחוזי וללקק אתה - הוא יעשה את זה. הוא אמר את זה בחבורה של שלושה או ארבעה שופטים. בפעם אחרת, אחרי אחד המיילים ששלחתי, קפצו שלושה שופטים מהמחוז שלי וכתבו מייל גיבוי לכל קבוצת השופטים, וראגו שיהיו העתקים מיוחדים לרודית בניש ולמנהל בתי המשפט - למרות שמייל בתפרצה כזו מגיע אליהם בכל מקרה. אבל הם רצו להיות בטוחים שיראו שהם מגינים עליהם, שהם לא בקבוצה שלי. זה בעיניי להיות אנשים קטנים: לחפש בכל מקום איך להשביע את רצון ההנהלה".

מה עוד גילית?

"שיש שופטים שמייחסים חשיבות עצומה לכיבודים. כל הנושא של מיקום הלשכה, הגרל שלה, הקומה שבה היא נמצאת, הקרבה שלה לנשיא - חלק מהשופטים מתעסקים בנושא הזה כלי פרופרציה. כשהגעתי לבית משפט השלום בתל-אביב, השופט דן ארבל בריזק הפך מסגן נשיא לנשיא, והעביר לי את כל התיקים שהיו שלו. הוא עבר לאולם של נשיא השלום, ואמר לי 'תשמע, מאחר שעוד אין לך אולם ובמצע השנה לא נתחיל לשחק באולמות, שב בינתיים באולם שהיה שלי'. זה גרם להלם. היו שופטים שהודיעו מיד: 'מי הוא? איך הוא יושב פתאום באולם של סגן נשיא? הוא רק עכשיו הגיע' יש גם קומות יוק רתיות יותר ויקרותות פחות".

מה זאת אומרת?

"הקומה הראשונה היא לא יוקרתית ובצדק, כי כל המוכי רות שם יש בלגן ורעש. הקומה השלישית היא הכי טובה, כי שם יושבת הנשיאה. הקומה החמישית - שבה אני יושבתי - היא הכי פחות יוקרתית. כי חוסיפו אותה בשלב מאוחר יותר ואין הלונות לאולמות וללשכות. הייתה לי תחושה שעדנה בקנשטיין, נשיאת בית המשפט דאז, רוחפת לשם לאט לאט את השופטים שהיא פחות אהבה. התחילו לקרוא לה 'קומת המצורעים'".

ובאמת הרגשתם כמו מצורעים?

"דווקא היה שם נחמה. התאספנו קבוצה של שופטים שהתחילו לשתות קפה ביחד בימי חמישי אחר הצהריים. זה התחיל בקפה ועונה, ואחר כך התחלנו להזמין חומס".

בבית המשפט?

"כן. בגמר הדיונים ביום חמישי עשינו חפלות בקומה חמש. לאט לאט התחילו להגיע שופטים מקומות אחרות. היה שמח ונחמה. הרגשתי שזה כואב מאוד לבקנשטיין".

היא לא הרגמה?

"לא ממש. יום אחד היא באה ואמרה לי 'תדע לך שאני יודעת על החגיגות של קומה 5. אני יודעת כל דבר שאומרים עליי במסדרונות'. אמרתי לה 'עדנה יקרת, ביום בו תרצי להתמנות כיועצת משפטית של הקיב - אמליץ עליך'".

כספי לא חוסך מלים בתיאור האווירה הקשה, לדבריו, שה' שליטה בקנשטיין בבית משפט השלום בתל-אביב. "היו שופטות שפחדו ממנה מאוד", הוא מספר, "הן היו יוצאות מהלשכה שלה בנכות. אני מאוד לא אהבתי את זה: שופטת היא לא פקידה שהבוסית צועקת עליה".

איך היא נרמה לך לבבות?

"היא הייתה אהבת במיוחד לומר 'יש עליך תלונות'. שופטים מפחדים מאוד מתלונות, שזה חסרשולם לא יגיע לנשיא העליון. בפגישה השנתית בינינו, בקנשטיין אמרה שיש עליי תלונות. הייתי אומר לה שלא ראיתי שום דבר כתוב ושום מתלוננים עליי היא צריכה להודיע לי בזמן אמת, ואז היא הייתה אומרת לא, תראה, עורכי דין מתלוננים. אתם מבינים? אמרתי לה אוקי, בעיניי זו רכילות. אז היא אמרה לי 'כול להיות, אבל גם רכילות זה דבר חשוב'. אמרתי לה 'עדנה, גם אליי נכנסים עורכי דין ללשכה, שותים קפה ומספרים כל מיני דברים עליך. אז מה, אני בא ומספר לך שיש רכילות? היא מיד התפרצה והתחילה לצעוק. מאז היא לא הזמינה אותי לחדר שלה, וזה היה בסדר גמור מבחינתי".

אל תשתה, אל תעשן

בזמן שהוא התכתש עם נשיאת בית המשפט, מספר כספי, היו שופטים שהיו עסוקים בעיקר בלהתחבב עליה. "היו כאלה שהיו מתחנפים לנשיאה בכל דרך", הוא מחייך.

איך?

"במרועדון השופטים, למשל, היו מנסים להתקרב ל"שולחן הנשיאות" - סביבו יושבת הנשיאה והסגנים שלה - ולספר

"אנשי הוצי' פרוצו לי ללשכה"

ב־2010 הגיש כספי תלונה נגד נציב התלונות אליעזר גולדברג, שנציגיו ביצעו חיפוש בלשכתו בזמן שהיה בחו"ל עד עכשיו לא קיבל תשובה

הסכסוך בין כספי לבין נציב תלונות הציבור על השופטים, אליעזר גולדברג, הגיע בשלהי כהונתו של כספי לשיא ודומי: בשנת 2010, בזמן שכספי היה בחו"ל, נציגיו של הנציב נכנסו ללשכתו - ללא רשותו של כספי - כדי לבדוק תלונות על פיגורים במתן החלטות. כספי התלונן על פעולה זו של הנציב בפני הוועדה למינוי שופטים, וביקש לסיים את כהונת הנציב. "ביום 2 בפברואר 2010 הגיעו שלושה (לא פחות ולא יותר) מעובדיו של הנציב, עו"ד ושתי מתמחות, ללשכתי בעת היותי בחו"ל", כתב כספי. "הם נכנסו ללא רשותי וללא ידיעתי, ערכו חיפוש בתיקים שנלשכתי משל הייתי עבירין החשוד בסחר סמים או רומה לכה, חיפשו טעו בתיקים לרבות כתיבות מסמכים כלתי מוגמרים, והשאירו תיקים מפורקים ומבולגנים על רצפת לשכתי תוך שהם מתבדחים על חשבוני בנבחות עורחתי המשפטית באותו המועד".

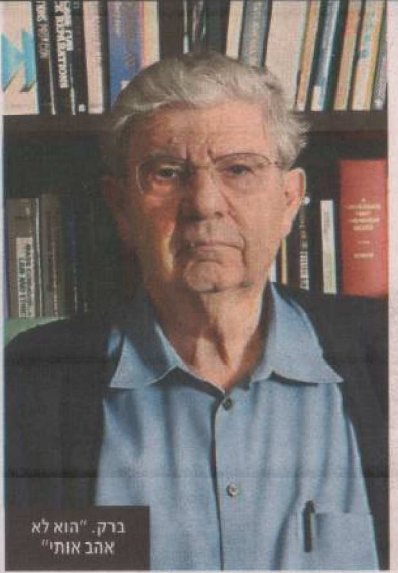

מז קרת שם?
 "הייתי נשבתון באוסטרליה ובניו-זילנד. נציגיו של הנציב פנו לנשיאת בית משפט השלום בתל-אביב, וזיהו הרמן, ואמרו לה שהם רוצים להיכנס ללשכה שלי כדי להוציא תיקים. הרמן התקשרה למנהל בתי המשפט, אומשה גל, ושאלה אותו מה לעשות. זה בדיוק מה שהתכוונתי כשאמרתי שהשופטים הופכים להיות פקידים: את יודעת את החוק, אז מה את מתקשרת לשאול כמה את מפתחנת תחליטי בעצמך, זה עניין חוקי. מנהל בתי המשפט אמר להרמן שיש לנציב סמכות. מה הוא צריך להסתדר עם הנציב בקצרה, הם נכנסו ללשכה שלי והתחילו לחפש. תארו לכם שנכנסים אליכם לבית או למשרד ומחטטים לכם במגירות. אתה מרגיש שאתה כלום באותו רגע. איך הוא מרשה לעצמו לעשות את זה? מי הוא חושב שהוא עם כל הכבוד לנציב, יש לו רק את הסמך כיוות שהחוק קבע לו, ולא מעבר".
 אתה מבריש עששו לך את זה כי אתה חילד הרע?
 בגלל המיילים ששלחת?
 "הוא חיפש לדפוק אותי, זה ברור, אבל אני חושב שגם אם הוא היה מחפש משהו אחר היה עושה את זה. לסוחר סמים אתה לא נכנס הביתה בלי צו חיפוש, אז ללשכת שופט אתה נכנס".
 בסוף נמצא בבל זאת שיש לך פיגורים בתיקים. מציאת שיש סמים בבית של סוחר סמים בלי צו חיפוש. אז מה זה הופך את החיפוש לחוקי דר? רית אמרה לי שהיא מאוד מבקשת שלא אעשה מזה רעש, אבל אמרתי לה שזה לא יעבור בשתיקה. לא יכנס אליי ללשכה בן אדם - גם אם זו מלכת אנג' - ליה - בלי צו חיפוש ויחטט לי בתפוצים".
 עדי היום לא קיבלת תגובה על התלונה שהגשמת נגד הנציב ב־2010?
 "נכון. אני רק יודע שהתלונה התקבלה".

"התחושה הייתה שברק בן לשופטי שלום. פשוט בן. כשרוני בדאון מונה ליועץ המשפטי למשך יומיים, ברק אמר עליו 'לא הייתי ממנה אותו כשופט שלום'. הוא לא מצא דוגמה נקלית יותר הרגשתי שמזלזלים בנו"

בקנשטיין. "שופטות פחדו ממנה"

ברק. "הוא לא אהב אותי"

תגובות

הנהלת בתי המשפט: "ב־2010 המליץ נציב תלונות הציבור על שופטים, השופט (ברימוס) אליעזר גולדברג, לשר המשפטים להגיש קובלנה נגד השופט צבי כספי לבית הדין המשמעתי. זאת, נוכח מחבת חוזרת ונמשכת בטיפול בתיקים שגרמה לעיגור דין. רברויו של השופט (ברימוס) צבי כספי בראיון מעידים כמאה עדים מרוע אכן ראוי היה שיפרשו או שיופרשו מן המערכת. בנסיבות הללו יש להצטרף על הבמה שיונתן להשתלחות הבוטה והמגמתית של המרואיון, הר חוקה מלשקף את המצב המצוי במערכת המשפט. "לגופן של הטענות: שופטים במדינת ישראל מת"

עמים על ידי הוועדה לבחירת שופטים, לאחר שעברו קורס מועמדים לשפיטה ומפגש עם ועדת המשנה של הוועדה לבחירת שופטים. מדובר במנגנון הפועל באופן ענייני ומקצועי, והטענה כי הוא מבוסס על קרבה משפחתית או קליקות חסרת שחר. על שופטים חלים כללי האתיקה הקובעים נורמות התנהגות כלליות המצופות משופט. בכל מקרה שבו קיימת התלבטות כאשר לאופן ההתנהלות ההולם, שופטים רשאים ואף פונים לקבלת עמדת ועדת האתיקה בנושאים שונים".

ערינה בקנשטיין: "קומה 5 לא הייתה קומה שאלה שלחתי שופטים שלא אהבתי. כשהגעתי לתפקודי, לשופט כספי כבר הייתה לשכה בקומה. ככל כהונתי שלחתי לשם אולי שופט אחד או שניים, ומהקומה הזאת יצאו שופטים שקר רמו למחוז - כמו השופטות שרה רותן ודניה קרית. הבטינו קומת המצורעים לא נאמר על ידי מעולם. לא ידעתי על קומת של 'הפלות' בקומה 5 ולכן זה גם לא 'כאב לי'. נהפוך הוא, לא הייתה לי שום בעיה עם שופטים שעברו בזמן גם הפגיו נהנים ויושבים עם חברים. ייחסתי חשיבות רבה ליצירת יחסי קרבה בין השופטים וימתי גיבושונים להם ולבני משפחותיהם.
 "לגבי הטענה כאילו הערתי לשופט כספי לגבי נושא 'הפלות' וכאילו הוא אמר לי ש'ימליץ עליי כיועצת מש' פטית לקי"ב - כאמור, לא הייתי מודעת לנושא הפלת, מעולם לא הערתי לשופט כספי בנושא הוא גם לא אמר לי רבר על 'המצלח' למנות אותי כיועצת משפטית לקי"ב. לגבי הטענה כאילו שופטות יצאו מחודרי כשון נוכח, אם היה צורך להעיר ולשקף כלשהו לגבי התנהלותו הייתי מעירה הערות ללא כחל וסרק, אך עם זאת לא זכור לי שאי פעם מישהו יצא מחודרי בוכה.
 "האירוע המתואר על ידי כספי שבו לכאורה אמרתי לו 'דכילות זה רבר חשוב' לא אירע מעולם. עם זאת, כדאי לשים לב לתיאור שמתאר כספי על ישיבתו עם עורכי דין אחרים לכוס קפה. אם אכן מדובר בתיאור מהימן הרי שמדובר באירוע בלתי תקין. שופט לא צריך לשבת עם עורכי דין לקפה. לגבי הרברים שלכאורה אמר לברק - תפנו לשופט ברק. לי אין כל עניין להגיב עליהם".
נציב תלונות הציבור על השופטים: "הנציב אינו רואה מקום להגיב לאמירות ולטענות חסרות שחר, לדברי הבל, וגם לא להתבטאויות שאינן הולמות שופט או מי שחיון כשופט. מפאת חובת הסודיות המוטלת על הנציב בחוק, אין בידו להרחיב ולפרט את חוקע והיריעה הכוללת".
מיכאלה שילדובסקי-אור: "הרברים שאומר השופט כספי אינם מכובדים ואינם ראויים לתגובה".
השופטים תיאודור אור, טובה שטרסברג-כהן, אהרון ברק ורעייטו אלישבע ברק לא מסרו תגובה לכתבה.

סקה הבנתי שזה יעשה רעש, אבל זה לא נורא בעיניי. שר פטת מחזיו בכירה עומדת על רוכב העדים ועושה ממני צחוק? מספרת לי שהיא לא הבינה את מעמדה כערכה? היא חושבת שממחיר אותי שהיא שירלובסקי? יש לי עקרונות. אני לא מוכן לעבור על זה בשתיקה. אני שופט, לא פקיד".
שופטי בית המשפט העליון ראויים בעיניך?
 "לא כולם".

מי לא?
 "לא רוצה לציין שמות. אנדר לכם מן כן ראוי: אליעזר ריבלין שפרש, שהוא גם יורה יצחק עמית, שאני לא מכיר אותו אישית אבל מעריך את הפסיקה שלו ואת האומץ שלו. אילה פרוקצ'יה הייתה משפטנית מעולה".

ואשר נרדנים?
 "הכרתי את נרדנים כשהיה עורך דין, הופענו זה נגד זה. הוא משפטן טוב ואיש נעים. יצאתי מהמערכת כשהוא נכנס ואני רוצה להיות הוגן - לא מכיר אותו".
רשאר שופטי בית המשפט העליון לא ראויים בעיניך?
 "הם לא עשו לי שום רבר רע. אני רק אומר שאני לא אוהב את דרכי המינוי של השופטים בעליון, לפחות של חלקם".

תמכיה
 "למיטב ידיעתי, אחר מהם מונה כי היה נושא השובל של דורות לאורך שנים. אחר מונה כי היה חבר של דר רית במשך שנים. עוד אחד מונה כי היה עלה תאנה של ברק. יכול להיות שהם משפטנים נפלאים, אבל אני לא אוהב את שיטת המינויים הזאת. כשאליעזר ריבלין מונה לשופט עליון הייתה שמחה גדולה בבית משפט השלום בתל-אביב. למטה כי השופטים אמרו הנה, אפשר להתמינות גם בלי להיות מקורב או מלוקק. אפשר לקבל מינוי של שופט עליון רק בזכות העובדה שאתה משפטן טוב ואיש נעים".

שופטים ממוצא מזרחי מתקדמים במערכת באותה מהירות כמו שופטים אשכנזים? נרמה שכלל שעולים בערכאות, כך יש פחות שופטים מזרחיים.
 "לי דווקא יש תחושה שכלל שעולים בערכאות, הסיי כיו שלך להתקדם הוא הכי טוב אתה אתה, מורה, ערבי ואיש. יש שופטים שמזנו כי הם ספרדיים ולא משום סיבה אחרת, ויש שופטים שמזנו כי הם נשים או ערבים. השר העי דתי הוא שר פוליטי, הוא לא קיים, לטעמי, ברוב המקרים".

כמה שופטים מזרחיים אתה מכיר במחוז בתל-אביב? בבית המשפט העליון?
 "זה לא נוגע לשר העדתי. יכול להיות שאין להם קרובי משפחה מקורשים. זו הבעיה".
אולי עשית טעות כשבחרת לחיות שופט?
 "למה אני נרגנת. אולי המערכת עשתה טעות שבחרה בי. אני חושב שהמתיירנים אהבו ברובם להופיע בפניי".

מה תגיד לאדם שיקרא את הראיון הזה ויגיד, נו, בסך הכל שופט שלום מתוסבל שלא הצליח להתקדם ומה שנשאר לו זה לתקוף את המערכת?
 "אני יודע שזה מה שיגידו. אז מה. הנבתי מהשיפוט, אני לא מתוסכל, ומראש קידום לא היה משאת נפש שלי. בסופו של יום, אדם צריך להתחלל בראי ולהגיד לעצמו מי אתה? מה עשית? אני יכול להגיד לעצמי שהלכתי וקוץ, עשיתי את הישר בעיניי ולא התכופתי בפני אף אחר".
אם מצטרף להגיע מחיר לבית המשפט באזרח, איך תר-גישה?
 "מוטרד מאוד. נתקלתי בלא מעט שופטים טיפשים, שלא יודעים את החוק. אם אני עומד מחר מולם, אני מוטרד".